

Aleksandra Koźlak

Uniwersytet Gdański, Wydział Ekonomiczny
e-mail: a.kozlak@ug.edu.pl

***SHARING ECONOMY* JAKO NOWY TREND SPOŁECZNO-GOSPODARCZY**

SHARING ECONOMY – AS A NEW SOCIO-ECONOMIC TREND

DOI: 10.15611/pn.2017.489.15

Streszczenie: Koncepcja wspólnego wykorzystywania zasobów lub dzielenia się nimi nie jest zjawiskiem nowym, jednak rozwój technologii mobilnych i społeczności internetowych spowodował, że wymiana zasobów nabrała zupełnie innego wymiaru i dynamicznie zwiększa się jej skala, obejmując coraz to nowe sektory gospodarowania. Jak większość stosunkowo nowych zjawisk, tak i *sharing economy* jest różnie definiowane i nie jest ustalone, które formy dzielenia się nazwa ta powinna obejmować, a których nie. W artykule przedstawiono koncepcję *sharing economy*, scharakteryzowano obszary jej wdrożenia oraz omówiono czynniki wywierające istotny wpływ na jej rozwój. Artykuł ma charakter przeglądowy i powstał na podstawie badań literaturowych.

Słowa kluczowe: *sharing economy*, *collaborative economy*, *collaborative consumption*, gospodarka współdzielenia, współdzielona konsumpcja.

Summary: The concept of joint use of resources or sharing them is not a new occurrence, but the development of mobile technologies and online communities caused that the exchange of resources took a completely different dimension. Its scale increases dynamically, covering more and more sectors of economy. Like the most of relatively new phenomena *sharing economy* still lacks solid definition and there are doubts which forms of sharing it should include. The article presents the concept of *sharing economy*, characterizes areas of implementation and discusses the factors that have significant impact on its development.

Keywords: *sharing economy*, *collaborative economy*, *collaborative consumption*.

1. Wstęp

Istotne zmiany w technologiach informacyjnych i wzrost znaczenia sieci społecznościowych pobudzają rozwój nowych modeli gospodarczych opartych raczej na współpracy niż na konkurencji. Zmiany te obrazuje dynamiczny rozwój tzw. go-

spodarki współdzielonej (*sharing economy*), która obejmuje swoim zasięgiem coraz większą liczbę sektorów. Zjawisko to zyskało na popularności w pierwszej dekadzie XXI w., kiedy to powstało szereg przedsięwzięć umożliwiających dzielenie się nie-wykorzystanymi zasobami i umiejętnościami. Ludzie mają skłonność do gromadzenia dóbr, których często nie potrzebują lub rzadko z nich korzystają.

Koncepcja dzielenia się własnymi zasobami materialnymi i niematerialnymi stwarza nowe możliwości dla konsumentów i przedsiębiorców. Zmiany preferencji, zachowań i oczekiwań współczesnych konsumentów wynikają w dużym stopniu z powszechnego dostępu do internetu oraz rozwoju mediów społecznościowych, gdzie ludzie komunikują się ze sobą i udostępniają innym swoje zasoby rzeczowe lub umiejętności za opłatą (czasami pokrywającą tylko część kosztów) lub bezpłatnie.

Przedsiębiorstwa różnych branż reagują na zmieniające się potrzeby konsumentów i dostosowują swoje modele biznesowe do nowych zjawisk rynkowych. Powstają nowe firmy o charakterze start-up, które włączają się w różnej formie w gospodarkę współdzielenia, np. poprzez profesjonalne platformy internetowe dające dostęp do informacji o określonych zasobach i ułatwiające wspólną konsumpcję zainteresowanym osobom. Przedsięwzięcia zaliczane do *sharing economy* podejmowane są w coraz to nowych sektorach gospodarki.

Celem artykułu jest przedstawienie koncepcji *sharing economy*, scharakteryzowanie obszarów jej wdrożenia oraz omówienie czynników, które wywierają istotny wpływ na jej rozwój.

2. Istota gospodarki współdzielenia

Koncepcja *sharing economy*, czyli wspólnego wykorzystywania zasobów lub dzielenia się nimi nie jest nowym zjawiskiem na rynku, jednakże rozwój technologii mobilnych i społeczności internetowych spowodował, że komunikacja międzyludzka stała się łatwiejsza, a wymiana zasobów nabrała zupełnie innego wymiaru. Atrakcyjność *sharing economy* i wspólnej konsumpcji wynika z tendencji społeczeństwa do korzystania z pewnych dóbr lub usług w razie potrzeby (zazwyczaj na żądanie), a nie posiadania ich na własność. Idea sprowadza się więc do tego, że „nie trzeba mieć, by korzystać”.

Ze współdzieleniem się zasobami wiąże się kilka innych pojęć pokrewnych, które są używane przez różnych autorów do określania tego zjawiska, bądź też poszczególne nazwy akcentują pewne różnice modeli biznesowych. Zalicza się do nich:

- *collaborative economy* – gospodarka oparta na współpracy,
- *access-based consumption* – konsumpcja oparta na dostępie,
- *collaborative consumption* – współdzielona konsumpcja,
- *peer-to-peer economy* – gospodarka opierająca się na kontaktach między pojedynczymi osobami,
- *on demand services* – aplikacje (platformy) łączące bezpośrednio konsumentów i dostawców dóbr/usług.

W literaturze polskiej często zdarza się, że to samo określenie anglojęzyczne jest tłumaczone na kilka różnych sposobów, wobec czego, aby być jednoznacznie zrozumianym, badacze danego zjawiska decydują się na wykorzystywanie nazewnictwa oryginalnego.

Termin *collaborative consumption* do literatury ekonomicznej wprowadzili Marcus Felson i Joe L. Spaeth, którzy w 1978 r. napisali artykuł pt. *Community structure and collaborative consumption: A routine activity approach*, określając w nim działania, w których jedna bądź więcej osób konsumuje dobra lub usługi, angażując się w ten proces wspólnie z innymi osobami [Felson, Spaeth 1978].

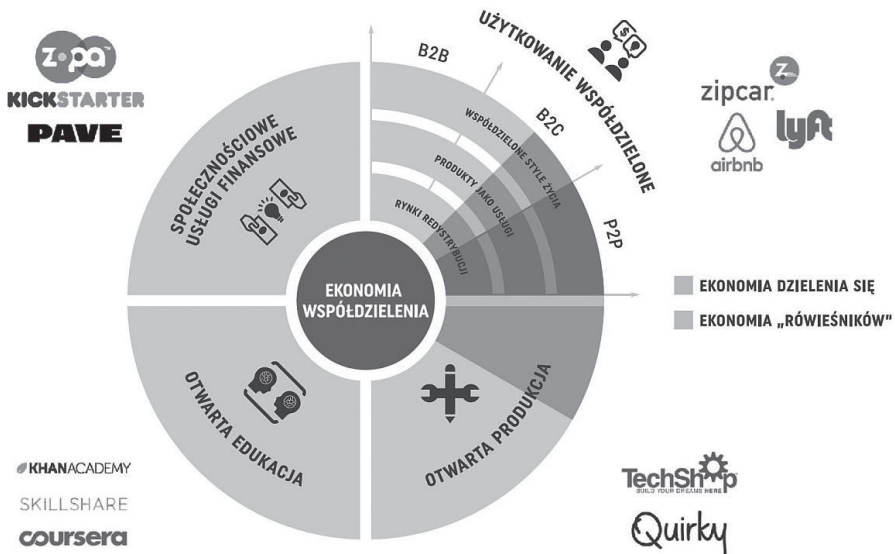
Z kolei jako pioniera w badaniu zjawiska *sharing economy* uważa się Lawrence'a Lessiga, który nazwał w ten sposób konsumpcję realizowaną przez dzielenie się, wymianę i wypożyczanie własnych zasobów bez przenoszenia prawa własności do udostępnianych dóbr [Lessig 2008]. Jednakże szerzej zjawiskiem *sharing economy* zainteresowano się dopiero w 2010 r. po publikacji książki Rachel Botsman i Roo Rogersa *What's Mine Is Yours* [Botsman, Rogers 2010]. Na przykładzie wiertarki Rachel Botsman uświadomiła wielu ludziom, że aby osiągnąć pewien cel, zaspokoić swoje potrzeby, nie trzeba mieć na własność środków do tego prowadzących. Jeżeli nasza potrzeba sprowadza się do wywiercenia dziury w ścianie, to nie musimy posiadać własnej wiertarki. W razie potrzeby możemy pożyczyć wiertarkę od sąsiada, co z ekonomicznego punktu widzenia jest lepszym rozwiązaniem [Botsman 2010].

Z kolei Fleura Bardhi i Gianna Eckhardt stwierdziły, że część *sharing economy* nie ma nic wspólnego z dzieleniem się, i wprowadziły pojęcie *access-based consumption*, czyli konsumpcji opartej na dostępie. Pojęciem tym określają transakcje, do których dochodzi za pośrednictwem rynku, jednak nie wiążą się one z przeniesieniem własności. Konsumenci uzyskują czasowy dostęp do dóbr czy usług, za który są skłonni zapłacić określoną cenę [Bardhi, Eckhardt 2012].

Gospodarka oparta na współpracy jest najszerszym pojęciem i obejmuje wszelkie przejawy współdziałania między ludźmi niezależnie od celu i formy. Botsman w artykule, w którym próbuje uporządkować terminologię, określa *collaborative economy* jako system ekonomiczny zdecentralizowanych sieci powiązań indywidualnych użytkowników i społeczności, które otwierają dostęp do bogactwa niewykorzystanych aktywów, dopasowując je do potrzeb, pomijając tradycyjnych pośredników. Obszary objęte tym pojęciem to produkcja (*collaborative production*), konsumpcja (*collaborative consumption*), finanse (*collaborative finance*) i edukacja (*collaborative education*). Gospodarka opierająca się na współpracy jest zatem bardzo złożonym i różnorodnym zestawem zjawisk, wśród których wyróżnia się gospodarkę współdzielenia (*sharing economy*), stanowiącą znaczącą część współdzielonej konsumpcji. Gospodarka współdzielenia obejmuje tę część współpracy, która wiąże się ze współużytkowaniem i współdzieleniem nie w pełni wykorzystywanych zasobów i usług za darmo lub za opłatą udostępnianych przez indywidualne osoby [Botsman 2015]. Zależności między pojęciami przedstawiono na rysunku 1.

Peer-to-peer economy, *peer economy* oraz *peer-production economy* są elementami gospodarki opartej na współpracy i dotyczą form współpracy wiążących się

z bezpośrednim kontaktem między ludźmi (P2P), co umożliwia dzielenie się produktami i usługami, a także bezpośrednią ich sprzedaż bez udziału scentralizowanych instytucji przy wykorzystaniu aplikacji internetowych. W tych określeniach kładziony jest nacisk na sposób, w jaki kontaktują się ze sobą osoby biorące udział w transakcjach.

Rys. 1. Gospodarka współdzielenia na tle gospodarki współpracy

Źródło: [Sokołowski i in. 2016].

W kontekście omawianej problematyki można zwrócić jeszcze uwagę na określenie *on demand services*, które zdaniem Botsman nie powinny być zaliczane do *sharing economy*. Są to platformy, które umożliwiają bezpośrednie połączenie klientów i odpowiednich dostawców, mogących natychmiast dostarczyć potrzebne dobra lub usługi. Do tej kategorii Botsman zalicza m.in. Ubera, którego działalność zazwyczaj jest kojarzona z *sharing economy*, a jej zdaniem nie powinna [Botsman 2015].

Z przeprowadzonej powyżej analizy aparatu pojęciowego wynika, że nie ma do tej pory jedności co do tego, jak sklasyfikować bardzo różnorodne formy ludzkiej aktywności, wpisujące się w model gospodarki opartej na współpracy. Jedną z podstawowych rozbieżności sprowadza się do tego, czy do *sharing economy* zaliczyć tylko prywatne osoby kontaktujące się ze sobą przy użyciu platform *peer-to-peer*, gdzie udostępnianie zasobów jest oparte na dzieleniu się kosztami, czy również działalność firm, których celem jest zarabianie na udostępnianiu innym zasobów. Stąd możemy mówić o definiowaniu tego zjawiska w ujęciu wąskim i szerokim, gdzie *sharing economy sensu largo* jest odpowiednikiem określenia *access economy* i dotyczy segmentu *business-to-consumer*. Porównanie tych dwóch ujęć zawiera tabela 1.

Tabela 1. Porównanie koncepcji *sharing economy* w wąskim i szerokim znaczeniu

Kryteria różnicowania	<i>Sharing economy</i> w wąskim znaczeniu	<i>Sharing economy</i> w szerokim znaczeniu
Przedmiot i forma konsumpcji	użyczanie wolnych lub częściowo wykorzystanych zasobów w ramach wspólnej konsumpcji	użyczanie zasobów nie tylko na zasadzie wspólnej konsumpcji
Podmioty transakcji	osoby prywatne (C2C)	osoby prywatne i podmioty biznesowe (C2C i B2C)
Odpłatność	odpłatnie (nacisk na dzielenie się kosztami) lub nieodpłatnie	odpłatnie (nacisk na zarabianie) lub nieodpłatnie
Rola pośrednika	mała	duża
Główne cechy charakterystyczne	nacisk na zaufanie i współpracę w społeczności	nacisk na oszczędność i wygodę klienta
Przykłady	BlaBlaCar, JadeZabiore, iParkomat, Couchsurfing, Skilltrade, wooloo.pl, DogVacay.com	Uber, Airbnb, Washio

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Malinowski 2016a].

Komisja Europejska opublikowała 2 czerwca 2016 r. dokument Europejska agenda dla gospodarki współdzielenia, w którym przyjęto bardzo szerokie rozumienie *sharing economy*. Gospodarka współdzielenia oznacza „modele prowadzenia działalności, w których działalność odbywa się dzięki pośrednictwu platform współpracy, tworzących ogólnie dostępny rynek czasowego korzystania z dóbr lub usług, często dostarczanych przez osoby prywatne” [KE 2016]. Do gospodarki współdzielenia zaliczono trzy kategorie uczestników:

- usługodawców dzielących się swoimi dobrami, zasobami, czasem lub umiejętnościami, przy czym mogą to być osoby fizyczne oferujące usługi okazjonalnie lub usługodawcy zawodowo zajmujący się świadczeniem usług;
- użytkowników wymienionych powyżej usług;
- pośredników łączących dostawców z użytkownikami za pośrednictwem platformy internetowej i ułatwiających zawarcie transakcji między nimi („platformy współpracy”).

Podkreślono, iż transakcje w ramach gospodarki współdzielenia nie wiążą się zwykle z przeniesieniem własności i mogą być dokonywane odpłatnie lub nieodpłatnie [KE 2016].

3. Obszary zastosowania *sharing economy*

Dostęp do potrzebnych dóbr i usług może przybierać różne formy, takie jak: wynajem, pożyczenie, wspólne użytkowanie, wymiana produktów i usług, darowizna, odsprzedaż i ponowne użycie itp. W celu zapewnienia wiarygodności użytkowników serwisy pośredniczące wdrażają systemy rekomendacji, gdzie użytkownicy oceniają

osoby, które współdzielą zasoby, i te, które z nich korzystają. Z tego względu można spotkać się z opinią, iż w gospodarce współdzielenia walutą jest zaufanie.

Sharing economy znajduje coraz szersze zastosowanie w różnych dziedzinach ludzkiej aktywności. Do obszarów, w których gospodarka współdzielenia jest najbardziej rozwinięta, można zaliczyć: transport, magazynowanie i parkowanie, turystykę, zamieszkanie, finanse, pracę, jedzenie, media, ubrania, czas wolny [Collaborative Finance 2017]. Ze względu na ograniczoną objętość artykułu zostaną omówione tylko wybrane przykłady.

Transport jest dziedziną, w której gospodarka współdzielenia rozwija się bardzo prężnie, i to zarówno w relacjach C2C, jak i B2C. Oferowane są alternatywne w stosunku do transportu publicznego, taksówek i własnego samochodu sposoby przemieszczania się, gdy posiadacze samochodów oferują przewozy innym osobom. Współdzielenie w transporcie może przybierać różne formy [Koźlak, Pawłowska 2017]:

- świadczenia usługi przewozowej prywatnym samochodem (np. Uber, Lyft),
- dzielenia się miejscem w samochodzie w ramach przejazdu, który zamierza odbyć kierowca (np. BlaBlaCar, Zimride),
- dzielenia się samochodem jako takim (*carsharing*). *Carsharing* może występować w postaci:
 - ogólnodostępnej, gdy instytucja bądź firma udostępnia grupie użytkowników flotę pojazdów do wspólnego korzystania;
 - udostępniania prywatnych samochodów na platformie internetowej.

Wybór formy współdzielenia samochodu zależy w dużym stopniu od tego, czy są to przejazdy dalekodystansowe, czy krótkodystansowe oraz od ich powtarzalności.

Zapotrzebowanie na przewozy na dłuższych trasach międzymiastowych jest zazwyczaj okazjonalne. Osoby wybierające się w dalszą trasę poszukują osób, które zmierzają w tym samym kierunku, aby móc podzielić się kosztami paliwa, nie podróżować samotnie i poznać interesujących ludzi. Również podróżni poszukujący samochodu kierują się względami ekonomicznymi (niższy koszt podróży w stosunku do transportu kolejowego i autobusowego), większą wygodą podróżowania i możliwością spędzenia czasu w miłym towarzystwie. System ocen na platformach takich jak BlaBlaCar pozwala na wybranie osoby w podobnym wieku, o podobnych zainteresowaniach. Można zapoznać się z profilem kierowcy, czytając minibiografię, zobaczyć, jak wygląda (zdjęcie), oraz zapoznać się z ocenami innych użytkowników. Po wspólnym przejeździe pasażerowie mogą też ocenić anonimowo umiejętności prowadzenia samochodu przez danego kierowcę, a średnia z tych ocen wyświetla się na jego profilu [BlaBlaCar].

Przewozy krótkodystansowe to zazwyczaj wspólne przejazdy w obrębie miast lub podmiejskie. Przewozy takie mogą dotyczyć sytuacji, kiedy grupa ludzi podróżuje razem regularnie, najczęściej do pracy lub szkoły, i każdego dnia korzysta z samochodu innego członka grupy (*carpooling*). Inną możliwością jest korzystanie z różnych form dzielenia się samochodem z innymi osobami poprzez wynajmowanie go na określony

czas (np. Zipcar). Przy okazjonalnym zapotrzebowaniu na przewóz na krótką odległość można zamówić za pomocą aplikacji prywatny samochód z kierowcą, co może być traktowane jako alternatywa dla taksówek (np. Uber, Lyft).

Drugim obszarem, w którym *sharing economy* dynamicznie rozwija się, jest turystyka. W ostatnich kilkunastu latach na rynku turystycznym pojawiła się znaczna liczba przedsięwzięć, które polegają na pośrednictwie w wymianie dóbr i usług o charakterze turystycznym. Dotyczy to głównie usług noclegowych i gastronomicznych, ale także usług przewodnictwa i spędzania wolnego czasu z turystami.

Za podstawowe modele funkcjonowania *sharing economy* na rynku noclegów można uznać [Majchrzak 2016]:

- krótkoterminowy wynajem domów, mieszkań, pokoi itp. przez ich właścicieli osobom zainteresowanym poprzez platformy, na których rejestrują się osoby wynajmujące oraz goście (m.in. Airbnb, HomeAway, Onefinestay, HouseTrip, Roomorama),
- wymianę domów i mieszkań między zarejestrowanymi uczestnikami serwisu (np. HomeExchange, Love Home Swap).

Najbardziej znanym na świecie serwisem jest Airbnb, który powstał w 2008 r. Airbnb to portal umożliwiający publikowanie i rezerwowanie miejsc noclegowych na całym świecie. W maju 2017 r. dostępnych było ponad 3 mln ofert ze 191 krajów [Airbnb 2017]. Oferty są przeważnie odpłatne, natomiast ich zaletą jest ogromna różnorodność możliwych form zakwaterowania. Mogą być to domy lub apartamenty, ale można zamieszkać też w zamku, na łodzi czy w indiańskim namiocie. Turysta dokonujący zakupu indywidualnej usługi często otrzymuje nie tylko nocleg, ale może to być również możliwość spróbowania lokalnych potraw, poznanie kultury, pozyskanie informacji czy rozrywka. Ze względu na zarobkowy charakter udzielania noclegów dość powszechnie wyrażane są opinie, iż Airbnb nie powinno być zaliczane do *sharing economy*.

Zupełnie inny charakter ma natomiast platforma Couchsurfing. Została założona przez Amerykanina Casey Fentona (2004 r.), aby umożliwić znalezienie darmowego zakwaterowania podróżnikom z całego świata [Couchsurfing 2017]. Stopniowo idea zaczęła się rozwijać i platforma przestała być jedynie sposobem na uniknięcie wysokich kosztów noclegów w czasie podróży, gdyż użytkownicy serwisu zaczęli tworzyć społeczność wymieniającą się nie tylko noclegami, ale też doświadczeniami, umiejętnościami i informacjami. Oprócz noclegu gospodarz oferuje także oprowadzenie po mieście i wspólne spędzenie czasu. Gość stara się odwdziżyć, jak potrafi: pomóc w czymś, nauczyć gospodarza czegoś nowego, opowiedzieć o własnym kraju. Mile widziane jest też przywiezienie drobnego upominku charakterystycznego dla kraju, z którego przyjechał gość. Couchsurfing zakłada więc także wymianę kulturową i wymianę doświadczeń między podróżnikami z całego świata. Według stanu na maj 2017 r. serwis skupiał ponad 14 mln członków, którzy zamieszkiwali w 200 tys. miejsc [Couchsurfing 2017].

Poznawanie kultur innych krajów ściśle łączy się ze smakowaniem lokalnych specjałów, stąd rosnącą popularnością cieszą się usługi gastronomiczne oferowane

przez mieszkańców miejscowości turystycznych, polegające na dzieleniu się posiłkami (*meal-sharing*). Platformy, takie jak EatWith czy Feastly, kojarzą ze sobą turystów oraz osoby świadczące usługi żywieniowe w swoich domach.

Sharing economy funkcjonuje również na rynku finansów, obejmując zarówno społecznościowe finansowanie różnych projektów (*crowdfunding*), jak i pożyczanie pieniędzy. Finansowanie społecznościowe jest źródłem kapitału dostarczanego przez szeroką społeczność wirtualną, która swoimi wpłatami wspiera wybrane przedsięwzięcia, często w zamian za określone świadczenie zwrotne. Twórcy projektów oferują wspierającym np. unikalne bonusy (bilety, spotkania, gadzety), swoje produkty lub usługi bądź też oddają udziały w przedsięwzięciu [Crowdfunding w Polsce 2017]. Z kolei serwisy pożyczek społecznościowych łączą pożyczkobiorców z inwestorami – osobami, które pożyczają im swoje prywatne zasoby na określony procent.

Dzielić się można nie tylko dobrami materialnymi, ale również zasobami niematerialnymi, jak wiedza i umiejętności, a nawet wolnym czasem. Polska platforma Skilltrade pozwala na wymianę posiadanych umiejętności i wiedzy między członkami społeczności na trzy sposoby: wymiany (np. nauczanie języka angielskiego za naukę języka hiszpańskiego), odpłatnie (za określoną cenę) i za darmo, na zasadzie przysługi. Dzielenie się wiedzą na zasadzie pytań i odpowiedzi jest coraz popularniejszą funkcją serwisu. Wiele osób umawia się na wspólne aktywności, jak bieganie, granie w tenisa czy wspólne wyjście do kina [Malinowski 2016b]. Podobną rolę odgrywają „banki wolnego czasu”.

4. Czynniki rozwoju *sharing economy*

Czynniki sprzyjające rozwojowi gospodarki opartej na dzieleniu się można rozpatrywać w kilku grupach. Są to czynniki występujące w poszczególnych obszarach makrootoczenia oraz czynniki związane z popytową i podażową stroną rynku. Poza tym mogą być to czynniki związane ze specyfiką produktu, wpływające na jego podatność na współkonsumpcję. Jedną z podstawowych metod analizy makrootoczenia uwzględnia czynniki polityczne, ekonomiczne, społeczne i technologiczne, a wersja poszerzona także czynniki legislacyjne i ekologiczne. Zestawienie czynników wywierających wpływ na tempo i kierunki rozwoju gospodarki współdzielenia zawiera tabela 2.

Racjonalne zarządzanie zasobami jest jednym z priorytetów realizacji idei zrównoważonego rozwoju, leżącej u podstaw gospodarczej strategii UE Europa 2020 na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu [KE 2010]. Efektywna gospodarka zasobami ma zapewnić większą konkurencyjność europejskiej gospodarki oraz nowe źródła wzrostu i zatrudnienia dzięki oszczędności kosztów. Z makroekonomicznego punktu widzenia gospodarka współdzielenia przyczynia się do zużywania mniejszej ilości zasobów i bardziej zrównoważonego rozwoju.

Tabela 2. Główne czynniki wpływające na kształtowanie się *sharing economy*

Grupa czynników	Czynniki
Polityczne	<ul style="list-style-type: none"> • polityka Unii Europejskiej popierająca rozwój gospodarki współdzielenia • polityka kładąca nacisk na rozwój zrównoważony jako podstawowy kierunek zmian gospodarczo-społecznych • nacisk UE na efektywniejsze gospodarowanie zasobami • wzrost wpływu ruchów proekologicznych na politykę
Ekonomiczne	<ul style="list-style-type: none"> • globalny kryzys ekonomiczny • wzrost bezrobocia; wysoka stopa bezrobocia wśród młodych ludzi • wzrost skłonności do oszczędzania
Społeczne	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost zaufania społecznego • skłonność do tworzenia wirtualnych społeczności, aby zaspokoić potrzeby przynależności • odczuwanie potrzeby dzielenia się z innymi własnymi zasobami • popularyzacja dekonsumpcji jako wzorca zachowań rynkowych • zmniejszanie konsumpcji w sferze materialnej na rzecz usług
Technologiczne	<ul style="list-style-type: none"> • nowoczesne technologie informacyjne i telekomunikacyjne • upowszechnienie dostępu do internetu i komunikacja P2P • internet mobilny i aplikacje na smartfony • media społecznościowe • systemy płatności on-line
Legislacyjne	<ul style="list-style-type: none"> • niedostosowanie regulacji prawnych do modelu gospodarki współdzielenia • niejasności prawno-podatkowe
Ekologiczne	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost świadomości ekologicznej • działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego

Źródło: opracowanie własne.

We wspomnianym wcześniej programie na rzecz upowszechniania gospodarki współdzielenia Komisja Europejska zachęca konsumentów, przedsiębiorców i władze krajów członkowskich do uczestnictwa w gospodarce współdzielenia. KE stoi na stanowisku, iż gospodarka współdzielenia może istotnie przyczynić się do wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy w Unii Europejskiej. Komunikat zawiera wytyczne dotyczące stosowania istniejącego prawa UE w odniesieniu do gospodarki dzielenia się, ale główne przesłanie do władz krajów członkowskich jest takie, aby nie hamować rozwoju gospodarki współdzielenia przez wprowadzanie zbyt restrykcyjnych przepisów.

O ile czynniki polityczne mogą tworzyć bardziej lub mniej sprzyjające warunki do rozwoju gospodarki współdzielenia, o tyle głównym motorem jej rozwoju są czynniki o charakterze ekonomicznym, technologicznym i społecznym. Ważnym czynnikiem, który przyspieszył rozwój gospodarki współdzielenia, był kryzys gospodarczy w latach 2008-2009. Kryzysy gospodarcze wywołują u wielu osób większą chęć racjonalizacji wydatków i poszukiwania alternatywnych sposobów zaspokojenia swoich potrzeb. Pociąga to za sobą zmiany w postawach konsumenckich – bardziej

świadomą konsumpcję i wybór opcji korzystniejszych dla środowiska naturalnego. Z kolei wzrost bezrobocia, który był skutkiem kryzysu, pobudził kreatywność ludzi poszukujących możliwości zarobienia pieniędzy.

Gospodarka współdzielenia nie odniosłaby sukcesu, gdyby nie przełamanie bariery braku zaufania. Niepewność związana z udziałem w transakcjach zredukowana jest dzięki systemom ocen i opiniom innych uczestników. Platformy łączące ludzi chcących podzielić się swoimi zasobami z tymi, którzy chcą z nich skorzystać, opierają się na wzajemnym zaufaniu użytkowników. Botsman twierdzi wręcz, iż zaufanie jest walutą nowej gospodarki: „reputacja jest walutą, która w XXI wieku stanie się mocniejsza niż historia kredytowa” [Botsman 2012].

Nowoczesne technologie informacyjne i telekomunikacyjne ułatwiają społeczeństwu organizowanie się i integrację w grupy. Powstaje coraz więcej tematycznych platform internetowych, które umożliwiają wymienianie się przedmiotami i usługami. *Sharing economy* nie mogłaby rozwijać się bez szybkiego internetu, rozwoju internetu mobilnego i aplikacji mobilnych.

Za dynamicznym rozwojem gospodarki współdzielenia nie nadążyły zmiany legislacyjne, które można potraktować jako czynnik negatywnie wpływający na jej rozwój. W ramach gospodarki współdzielenia funkcjonuje wiele różnych modeli biznesowych, dla których trudno jest stworzyć jednolite ramy prawne. Potrzebne jest przede wszystkim zróżnicowanie na przedsięwzięcia komercyjne, świadczone przez profesjonalnych usługodawców i okazjonalnie przez osoby fizyczne. Najważniejsze kwestie wymagające uregulowania to dostęp do rynku, stopień odpowiedzialności platform pośredniczących, ochrona użytkownika. Gospodarka współpracy zaciera granice między konsumentami a przedsiębiorcami, ponieważ występuje w niej wielostronna relacja, kiedy to nie zawsze wiadomo, kto jest słabszą stroną wymagającą ochrony. Pojawiły się również problemy z przestrzeganiem i egzekwowaniem przepisów podatkowych, m.in. trudności z identyfikacją podatników i dochodu podlegającego opodatkowaniu oraz brak informacji na temat usługodawców [KE 2016].

Obecnie coraz silniej akcentowana jest potrzeba zrównoważonego rozwoju, przy którym cele ekonomiczne, społeczne i ochrony środowiska są traktowane jako równie ważne. Istotą rozwoju zrównoważonego jest więc kompensowanie i neutralizowanie negatywnych skutków, będących konsekwencją działalności człowieka. Coraz większy nacisk kładzie się na efektywniejsze gospodarowanie zasobami w trakcie całego ich cyklu życia – od momentu ich pozyskania, poprzez produkcję, transport i konsumpcję, aż po usuwanie odpadów. Dzielenie się niewykorzystanymi zasobami, oddawanie lub odsprzedaż niepotrzebnych rzeczy doskonale wpisuje się w tę koncepcję poprzez pełniejsze wykorzystanie cyklu życia produktu, ograniczenie konsumpcji i redukcję zanieczyszczeń.

5. Zakończenie

Sharing economy nadal będzie się rozwijała ze względu na korzyści dla całej gospodarki i bezpośrednio dla konsumentów. Dla gospodarki lokalnej, regionalnej czy nawet krajowej rozwój *sharing economy* wiąże się przede wszystkim z efektywniejszym wykorzystywaniem zasobów. Na rynku pojawiają się nowe zasoby, które wcześniej nie były wykorzystywane, a te, które już były, mogą zostać wykorzystane bardziej efektywnie. Gospodarka współdzielenia przyczynia się także do wzrostu dochodów gospodarstw domowych, dzięki dodatkowym źródłom zarobku. Wspólne korzystanie z samochodów przez więcej osób jadących w jednym kierunku przyczynia się do zmniejszenia zużycia energii, szkód środowiskowych i zatorów drogowych.

Dla konsumentów podstawowe korzyści z dzielenia się wiążą się z niższymi cenami za dostęp do dóbr i usług oraz szerszą ofertą. W dobie mobilnego internetu platformy *sharing economy* zapewniają niezwykłą wygodę i łatwość zawierania transakcji. Dla konsumentów ważny jest też dostęp do informacji o nabywanych usługach i ich oferentach, dzięki systemom oceny wprowadzonym na wszystkich platformach umożliwiających dzielenie się.

Ocena *sharing economy* nie jest jednak jednoznacznie pozytywna. Wynika to m.in. z faktu, iż wiele przedsięwzięć, mając charakter komercyjny (Uber, Airbnb), dzięki nowatorskiemu modelowi biznesowemu, unika ograniczeń w dostępie do koncesjonowanych rynków, nie zatrudnia ludzi jako pracowników i nie płaci składek na ubezpieczenia społeczne, nie płaci odpowiednich podatków i nie musi odpowiadać za powstałe szkody. Dzięki oferowaniu usług po cenach niższych niż oferują podmioty tradycyjne, operujące na rynkach w dotychczasowych ramach prawnych, są bardziej konkurencyjne. Tradycyjne firmy transportowe, turystyczne czy świadczące różne usługi już notują spadek obrotów, co w konsekwencji może skończyć się bankrutstwem. Korzystanie ze wspólnych przejazdów i rezygnacja z posiadania własnego samochodu może odbić się także na branży motoryzacyjnej i zmniejszeniu produkcji samochodów i części do nich. Ta krótka charakterystyka negatywnych aspektów rozwoju *sharing economy* pokazuje, że długofalowe skutki jej rozwoju są trudne do określenia i bilans skutków pozytywnych i negatywnych dla gospodarki wcale nie musi okazać się korzystny.

Literatura

- Airbnb, 2017, <https://www.airbnb.pl/about/about-us> (4.05.2017).
- Bardhi F., Eckhardt G.M., 2012, *Access-based consumption: The case of car sharing*, Journal of Consumer Research, vol. 39 (4), s. 881-898.
- BlaBlaCar, <https://www.blablacar.pl> (4.05.2017).
- Botsman R., 2010, *The case for collaborative consumption*, Wykład na TEDxSydney, <https://www.youtube.com/watch?v=AQa3kUJPEko> (3.05.2017).

- Botsman R., 2012, *Walutą nowej gospodarki jest zaufanie*, https://www.ted.com/talks/rachel_botsman_the_currency_of_the_new_economy_is_trust/transcript?language=pl (3.05.2017).
- Botsman R., 2015, *Defining The Sharing Economy: What Is Collaborative Consumption – And What Isn't?*, <https://www.fastcompany.com/3046119/defining-the-sharing-economy-what-is-collaborative-consumption-and-what-isnt> (3.05.2017).
- Botsman R., Rogers R., 2010, *What's Mine Is Yours. The Rise of Collaborative Consumption*, Harper-Business, London.
- Collaborative Finance, 2017, *The Sharing Economy*, <http://www.collaborativefinance.org/sharing-economy> (4.05.2017).
- Couchsurfing, 2017, <http://www.couchsurfing.com/about/about-us> (4.05.2017).
- Crowdfunding w Polsce, 2017, <http://crowdfunding.pl/crowdfunding-w-polsce> (4.05.2017).
- Felson M., Spaeth J.L., 1978, *Community structure and collaborative consumption: A routine activity approach*, *American Behavioral Scientists*, vol. 21, no. 4, s. 614-624.
- KE, 2010, Komunikat Komisji: Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, KOM(2010) 2020, wersja ostateczna.
- KE, 2016, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Europejski program na rzecz gospodarki dzielenia się, COM (2016) 356 final.
- Koźlak A., Pawłowska B., 2017, *Transport efektywnie korzystający z zasobów jako paradygmat współczesnego rozwoju sektora*, *Zeszyty Naukowe Ekonomika Transportu i Logistyka*, nr 64.
- Lessig L., 2008, *Remix: Making Art and Commerce Thrive in the Hybrid Economy*, Penguin Press, New York.
- Majchrzak K., 2016, *Ekonomia dzielenia się i jej przejawy w turystyce*, *Ekonomiczne Problemy Turystyki*, nr 1 (33).
- Malinowski B.F., 2016a, *Różne oblicza sharing economy*, Portal Innowacji, http://www.pi.gov.pl/PARP/chapter_86197.asp?soid=DFE8A2F9EB1F43E19D0F6AD1B9C7DCB6 (3.05.2017).
- Malinowski B.F., 2016b, *Skilltrade. Ja uczę ciebie, ty uczysz mnie*, <http://wethecrowd.pl/skilltrade-czyli-sharing-economy-wiedzy> (4.05.2017)
- Sokołowski D., Starzyński S., Rok B., Zgiep Ł., 2016, *Ekonomia współpracy w Polsce 2016*, <http://ekonomiawspolpracy.pl/pobierz-beplatny-raport-wersja-podstawowa/?link=1493632925> (2.05.2017).